

Sygn. akt III Ca 1955/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Leszek Dąbek

Sędzia SO Danuta Morys - Woźniak (spr.)

SR del. Anna Hajda

Protokolant Tomasz Bałys

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2014 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa H. H. (1)

przeciwko H. H. (2)

o alimenty

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 4 października 2013 r., sygn. akt IV RC 516/12

1 zmienia zaskarżony wyrok :

a w punkcie 2 w ten sposób, że w miejsce zasądzonych w punkcie 1 alimentów zasądza od pozwanego na rzecz powódki alimenty w kwotach po 750 zł (siedemset pięćdziesiąt złotych) miesięcznie, poczynając od dnia 1-go kwietnia 2013r., płatne z góry w terminie do dnia 10-go każdego miesiąca, z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia płatności którejkolwiek z rat;

b w punkcie 3 w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1200 zł (tysiąc dwieście złotych) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

c w punkcie 5 w ten sposób, że nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Rybniku kwotę 450 zł (czterysta pięćdziesiąt złotych) z tytułu nieuiszczonej opłaty od pozwu;

1 zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 600 zł (sześćset złotych) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu odwoławczym;

2 nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Rybniku kwotę 450 zł (czterysta pięćdziesiąt złotych) z tytułu nieuiszczonej opłaty od apelacji.

SSR del. Anna Hajda SSO Leszek Dąbek SSO Danuta Morys - Woźniak

UZASADNIENIE

Powódka H. H. (1) domagała się zasądzenia od pozwanego H. H. (2) na jej rzecz alimentów w kwocie po 800 zł miesięcznie, płatnych do 10-tego dnia każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat oraz zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Uzasadniając swoje żądanie podniosła, że znajduje się w niedostatku. Jest osobą niepełnosprawną, w wieku emerytalnym. Ze względu na swój stan zdrowia nie pracowała zawodowo, zajmowała się wychowaniem dzieci, a i sam pozwany był przeciwny temu, aby podjęła zatrudnienie. Podając miesięczne koszty utrzymania, podniosła również, że boryka się z problemami zdrowotnymi, jest po przebytych leczeniu onkologicznym, korzysta z pomocy swoich dzieci.

W odpowiedzi na pozew pozwany H. H. (2) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany podał, że powódka otrzymuje tytułem alimentów kwotę 800 zł miesięcznie. Dodał przy tym, że jest osobą schorowaną, zwiększyły się koszty jego leczenia natomiast powódka nie jest osobą niepełnosprawną i nie ma przeszkód, aby podjęła pracę a poza tym osiągnęła wiek uprawniający ją do uzyskania emerytury. Pozwany zaprzeczył, aby wykonywał dodatkową pracę.

Sąd Rejonowy w Rybniku wyrokiem z dnia 4 października 2013r. zasądził od pozwanego H. H. (2) na rzecz powódki H. H. (1) alimenty w kwocie po 450 zł miesięcznie, począwszy od 1 kwietnia 2013r., płatne z góry do dnia 10 – tego każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności którejkolwiek z rat, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Nadto zasądził od pozwanego H. H. (2) na rzecz powódki H. H. (1) kwotę 672 zł tytułem kosztów postępowania, odstąpił od obciążania powódki kosztami postępowania; nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Rejonowego w Rybniku) kwotę 270 zł tytułem kosztów postępowania i nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności w zakresie punktu 1.

Orzeczenie to poprzedził ustaleniem, że powódka H. H. (1) i pozwany H. H. (2) pozostawali w związku małżeńskim od dnia 2 września 1967r. Z małżeństwa stron pochodzi dwoje pełnoletnich dzieci: E. B. i T. H.. Konflikty między małżonkami, głównie z powodów finansowych, nasiliły się w 2001r. Od 2002r powód zaprzestał dawać środki finansowe na utrzymanie domu, a od 2003r. małżonkowie żyli w faktycznej separacji.

Wyrokiem z 14 października 2003r. (sygn. akt IV RC 1175/02) Sąd Rejonowy w Rybniku, zasądził od pozwanego na rzecz powódki alimenty w kwocie po 500 zł miesięcznie płatne do dnia 10 każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w terminie płatności którejkolwiek z rat, począwszy od 1 września 2002r. Wyrok ten został zmieniony wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z 30 grudnia 2003r., na mocy którego alimenty zostały podwyższone do kwoty po 750 zł, począwszy od dnia 1 listopada 2003r.

Wyrokiem z 10 lutego 2005r. (sygn. akt IV RC 953/04) Sąd Rejonowy w Rybniku podwyższył alimenty od pozwanego H. H. (2) na rzecz powódki H. H. (1) z kwoty po 750 zł miesięcznie do kwoty po 800 zł miesięcznie, począwszy od 1 lutego 2005r.

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 2006r. (sygn. akt II RC 247/05) Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku rozwiązał małżeństwo powódki H. H. (1) i pozwanego H. H. (2) zawarte w Urzędzie Stanu Cywilnego w C. w dniu 2 września 1967r. – przez rozwód z winy obu stron.

Wyrokiem z 24 kwietnia 2012r. (sygn. akt IV RC 865/11) wydanym w sprawie z powództwa H. H. (2) przeciwko H. H. (1), Sąd Rejonowy w Rybniku oddalił powództwo o uchylenie obowiązku alimentacyjnego, wskazując, że z chwilą uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód obowiązek małżonków przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny wygasł.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Rybniku z 11 lutego 2013r. (sygn. akt IV RC 69/13), zabezpieczono powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego poprzez zawieszenie egzekucji i wstrzymanie potrąceń prowadzonych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział R. ze świadczenia emerytalnego H. H. (2) na wniosek H. H. (1), a dotyczących świadczeń alimentacyjnych na rzecz H. H. (1) wynikających z wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 10 lutego 2005r. (sygn. akt IV RC 953/04)-do czasu zakończenia postępowania.

Postanowieniem z dnia 4 marca 2013r. (sygn. akt IV RC 516/12) Sąd Rejonowy w Rybniku zawiesił postępowanie w niniejszej sprawie.

Postanowieniem z 12 marca 2013r. (sygn. akt IV RC 576/12) w przedmiocie wniosku powódki o udzielenie zabezpieczenia, Sąd Rejonowy w Rybniku zabezpieczył powództwo o alimenty zobowiązując pozwanego H. H. (2) dołożenia na utrzymanie powódki H. H. (1) kwoty po 260 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1 marca 2013r. płatnej do 20 dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności którejkolwiek z rat, na czas trwania postępowania. Zażalenie na to postanowienie oddalono postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach z 4 czerwca 2013r. (sygn. akt III Cz 552/13).

Wyrokiem z 18 kwietnia 2013r. (sygn. akt IV RC 69/13) Sąd Rejonowy w Rybniku w całości pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 10 lutego 2005r. sygn. akt IV RC 953/04 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zasądzającego od powoda H. H. (2) na rzecz pozwanej H. H. (1) alimenty w kwocie po 800 zł miesięcznie. Postanowieniem z 15 lipca 2013r. Sąd Rejonowy w Rybniku podjął postępowanie w niniejszej sprawie. W dacie wniesienia pozwu w nin. sprawie powódka H. H. (1) utrzymywała się wyłącznie z alimentów otrzymywanych od pozwanego H. H. (2). Powódka była zatrudniona jedynie przez okres około roku w latach 1966 – 1967. W 1967r. wyszła za mąż, nie wróciła już nigdy do pracy zawodowej, zajmowała się wychowywaniem dzieci i pracą we wspólnym gospodarstwie domowym. W 1990r. powódka zamierzała podjąć zatrudnienie, jednakże nie została zatrudniona z uwagi na stwierdzenie niezdolności do pracy. Orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności z dnia 27 kwietnia 2009r. powódka została zaliczona do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, ze wskazaniem, iż orzeczony stopień niepełnosprawności jest trwały i orzeczenie wydaje się na stałe oraz z określeniem daty powstania niepełnosprawności na 18 grudzień 2006r.

Powódka nie występowała do organu emerytalnego o ustalenie jej prawa do emerytury uznając, iż z uwagi na bardzo krótki okres pracy zawodowej, takie świadczenie jej nie przysługuje. W toku postępowania, Sąd zobowiązał powódkę do wystąpienia z wnioskiem o ustalenie jej prawa do emerytury. Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z 28 września 2012r., po rozpatrzeniu wniosku powódki z 29 sierpnia 2012r., przyznano jej emeryturę od 1 sierpnia 2012r. (tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek, wysokość świadczenia do wypłaty określono miesięcznie na kwotę 543,25 zł). Decyzją ZUS z dnia 1 marca 2013r. dokonano waloryzacji przysługującej powódce emerytury, od dnia wydania tej decyzji wysokość świadczenia do wypłaty (po dokonaniu potrąceń z tytułu zaliczek na podatek dochodowy i składek na ubezpieczenie zdrowotne) wynosi miesięcznie 603,67 zł.

Powódka jest po dwóch operacjach onkologicznych przeprowadzanych około 5 lat temu w związku ze zdiagnozowaniem u niej raka sromu. Nadal pozostaje pod kontrolą onkologiczną. Jeździ co pół roku do G. na prześwietlenia i badania krwi. Nadto powódka pozostaje w leczeniu w związku z przepukliną pępkową, żylakami odbytu, nadciśnieniem tętniczym i arytmią serca.

W lutym 2013r. u powódki stwierdzono obkurczenie ciała szklistego, tylne odłączenie ciała szklistego oka lewego. Powódka nie widzi na lewe oko. Musi oczy zakraplać 3 razy dziennie kroplami, które kosztują 29 zł, a potrzebuje na miesiąc dwie butelki kropli. Na początku 2013r. powódka pobierała zastrzyki z powodu dyskopatii kręgosłupa. Koszt zakupu zastrzyków to 30 zł plus po 5 zł na wykonanie zastrzyku przez pielęgniarkę. Na bieżąco powódka bierze leki przeciwbólowe, czopki z uwagi na krwawiące żylaki odbytu, leki na nadciśnienie i arytmię serca.

Powódka mieszka na parterze budynku w K. przy ul. (...). nr 8, w którym mieszka również pozwany. Budynek ten stanowi współwłasność stron (od czterech lat toczy się sprawa o podział majątku dorobkowego). Co dwa miesiące

powódka dokonuje opłaty z tytułu dostawy energii elektrycznej, (68 zł), co miesiąc kupuje butlę gazową (48 zł). Opłaca też podatek od nieruchomości (jedno półrocze płaci pozwany, a drugie powódka). Wysokość należności z tytułu tego podatku w 2013r. ustalono na kwotę 570 zł, wobec czego na powódkę przypada kwota 285 zł. Co miesiąc powódka ponosi koszty związane z wywozem śmieci w kwocie 12 zł. Na zakup leków w okresie od czerwca 2013r. do września 2013r. powódka wydała łącznie kwotę 799,65 zł., co daje średnio miesięcznie kwotę 200 zł. Na żywność powódka wydaje około 350 zł – 400 zł miesięcznie. Ma telefon komórkowy i opłaca go miesięcznie w wysokości 50 zł. Na środki czystości wydaje około 100 zł na miesiąc. Przeciętnie na usługi stomatologiczne wydaje ok. 200 zł rocznie, w 2013r. na takie leczenie wydała dotychczas 50 zł. Raz w miesiącu powódka korzysta z usług fryzjera, wydając na ten cel jednorazowo 15 zł. Na zakup odzieży, bielizny, obuwia powódka wydaje około 100 zł. miesięcznie, przy czym kupuje także odzież używaną.

W związku z leczeniem powódka dwa razy w miesiącu jeździ autobusem do lekarza w R. - K.. Jest to koszt w obie strony jednorazowo 5 zł. Co pół roku jeździ do lekarza do G., a koszt takiego wyjazdu to każdorazowo kwota 30 zł.

Od 2006r. wnuczka powódki dawała jej opał na zimę, przy czym powódka ponosiła koszt jego przywozu. W 2013r. powódka otrzymała od wnuczki 3 tony węgla, poniosła koszt jego przywozu 150 zł. Od 2014r. wnuczka powódki nie będzie otrzymywała już deputatu węglowego po swoim zmarłym ojcu (zamiast tego będzie otrzymywał ekwiwalent pieniężny), w związku z czym powódka sama będzie musiała zakupić opał. Dzieci powódki opłacają jej wyjazdy wypoczynkowo – turystyczne organizowane dla grup emerytów i rencistów.

Pozwany H. H. (2) zajmuje piętro budynku w K. przy ul. (...). nr 8. Otrzymuje emeryturę, która po waloryzacji od 1 marca 2013r. wynosi 3.117,88 zł (pozwany na skutek potrąceń alimentacyjnych na rzecz powódki w kwocie po 800 zł. miesięcznie otrzymywał (do wypłaty) do marca 2013r. niższe kwoty). Przysługuje mu deputat węglowy - 2,5 tony węgla rocznie. Jest osobą o orzeczonym umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Pozwany leczy się u diabetologa i reumatologa oraz na nadciśnienie. Miał operowane ręce z powodu zespołu cieśni. W 2004r. zdiagnozowano u niego chorobę zawodową - pylicę płuc. Obecnie pozwany zażywa leki na nadciśnienie, przeciwbólowe, na serce, na kręgosłup. Na zakup leków w okresie od kwietnia 2013r. do września 2013r. pozwany wydał łącznie kwotę 893,45 zł (miesięcznie około 150 zł). Na wyżywienie wydaje kwotę 500 – 600 zł miesięcznie. Odzież, bieliznę, obuwie pozwany kupuje stosownie do potrzeb. W ostatnim okresie zakupił jedną kurtkę za 40 zł, a drugą cieplejszą za 140 zł, półbuty za 40 zł. Kupuje środki czystości i kosmetyki typu: krem do golenia, proszek, mydło. Posiada telefon komórkowy, który miesięcznie opłaca w kwocie 50 zł. Pozwany płaci dwie raty z tytułu podatku od nieruchomości, w 2013r. przypadła na niego kwota 285 zł. Za energię elektryczną płaci co 2 miesiące kwotę 106 zł. Co pół roku kupuje butlę z gazem (48 zł). Za wywóz śmieci płaci 12 zł miesięcznie. Pozwany chodzi raz w miesiącu do fryzjera i jednorazowo wydatkuje z tego tytułu kwotę 10 zł. W 2013r. pozwany był u stomatologa i za wizytę zapłacił 100 zł. Pozwany w 2013r. nie przeprowadzał w domu żadnych remontów. W okresie 2008/2009r. robił konserwację dachu w postaci smołowania. Posiada motorower i jeździ nim do lekarza, na zakupy. Tankuje przeciętnie trzy razy na dwa miesiące.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy uznał, że w przedmiotowej sprawie doszło do zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 60 § 1 k.r.o. albowiem powódka wykazała, że znajduje się w niedostatku. Wprawdzie po wniesieniu pozwu w niniejszej sprawie (w dniu 21 maja 2012r) powódce decyzją ZUS została przyznana od 1 sierpnia 2012r. emerytura, jednakże jej wysokość nie pozwala powódce na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych. Powódka liczy 64 lata, jest osobą schorowaną, nie widzącą na lewe oko. Z powodu dyskopatii kręgosłupa musi okresowo przyjmować zastrzyki. Zażywa też leki z powodu krwawiących żyłaków odbytu, nadciśnienia i arytmii serca. Potrzebuje na swoje miesięczne utrzymanie średnio kwoty 1.050 zł, aby przede wszystkim zakupić leki, żywność, odzież, obuwie, środki czystości i opłacić bieżące rachunki. W ocenie Sądu nie jest możliwym z uwagi na wiek i schorzenia, aby powódka podjęła zatrudnienie i osiągała dochody na zaspokojenie swoich usprawiedliwionych potrzeb. Sytuacja majątkowa pozwanego pozwala z kolei na zobowiązanie go dołożenia na utrzymanie byłej żony. Uzyskiwane dochody pozwany przeznacza wyłącznie na swoje utrzymanie. Po przeanalizowaniu i porównaniu sytuacji materialno - bytowej oraz uzasadnionych potrzeb życiowych i możliwości zarobkowych każdego z byłych małżonków ,

Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki alimenty w kwocie po 450 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1 kwietnia 2013r., płatne z góry do dnia 10 – tego każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności którejkolwiek z rat, oddalając powództwo w pozostałym zakresie. Sąd jako początek obowiązku alimentacyjnego pozwanego przyjął dzień 1 kwietnia 2013r., gdyż powódka do marca 2013r. otrzymywała kwotę 800 zł miesięcznie potrącaną z emerytury pozwanego na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 10 lutego 2005r. (sygn. akt IV RC 953/04) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, który to tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności wyrokiem Sądu Rejonowego w Rybniku z 18 kwietnia 2013r. (sygn. akt IV RC 69/13). O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i § 6 ust.4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1348 z późniejszymi zmianami). Z uwagi na trudną sytuację materialną powódki odstąpiono od obciążania jej kosztami postępowania. Rygor natychmiastowej wykonalności w punkcie 1 wyroku Sąd nadał na podstawie art. 333 § 1 pkt 1 k.p.c.

Apelację od tego orzeczenia wniosła powódka zaskarżając wyrok w punkcie 2, tj. w zakresie oddalającym powództwo. Zarzuciła sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na przyjęciu, że koszty utrzymania powódki wynoszą około 1.050 zł w sytuacji, gdy z zebranego w sprawie materiału wynika, że faktycznie wynoszą one około 1350 zł, jak również sprzeczne przyjęcie, że kwota 50 zł miesięcznie na koszty związane z zakupem odzieży i środków czystości jest wystarczająca.

Na tych podstawach powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz alimentów w wysokości po 750 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1 kwietnia 2013r. wraz z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności którejkolwiek z rat oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów zastępstwa adwokackiego wedle norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniosł o jej oddalenie oraz zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów zastępstwa adwokackiego za postępowanie przed Sądem II instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji prawidłowo zakwalifikował roszczenie powódki przyjmując za podstawę prawną swego rozstrzygnięcia przywołane przepisy prawne, a następnie ustalił wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Poczynione ustalenia dotyczące okoliczności faktycznych mają podstawę w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, który w zakresie dokonanych ustaleń jest logiczny i wzajemnie spójny, natomiast informacje zawarte w poszczególnych źródłach dowodowych nawzajem się uzupełniają i potwierdzają, przez co są w pełni wiarygodne.

Ustalenia te należało uzupełnić o okoliczności ustalone na podstawie dowodów przeprowadzonych na rozprawie apelacyjnej na podstawie art. 381 k.p.c., na okoliczność pogorszenia się stanu zdrowia i kosztów leczenia powódki po wydaniu zaskarżonego orzeczenia (tj. karty informacyjnej Wojewódzkiego Szpitala (...) w R. oraz faktur VAT o nr (...) i paragonów przedłożonych przez pełnomocnika powódki, k. 317-321). Z dowodów tych jednoznacznie wynika, że powódka została przyjęta 4 października 2013r. do Wojewódzkiego Szpitala (...) w R. z rozpoznaniem zaburzenia ciała szklatego. W październiku 2013r. na zakup leków i artykułów leczniczych przeznaczyła kwotę 137,30 zł. Nadto na leczenie stomatologiczne, w tym samym miesiącu, wydatkowała kwotę 220 zł.

Sąd Okręgowy na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w postępowaniu przed Sądem I instancji oraz dowodów wskazanych wyżej uznał, że pomimo prawidłowości poczynionych ustaleń faktycznych, wnioski jakie wysunął Sąd Rejonowy odnośnie zakresu obowiązku alimentacyjnego pozwanego nie zasługują na aprobatę.

Materialno prawną podstawę rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie stanowił art. 60 § 1 k.r.o. Zgodnie z nim małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie

odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego. Wskazany w tym przepisie stan niedostatku, stanowiący zasadniczą przesłankę nałożenia obowiązku alimentacyjnego na byłego małżonka, definiuje się jako „brak własnych środków (zarobków lub dochodów) oraz możliwości zaspokojenia potrzeb uprawnionego, które należy uznać za uzasadnione w jego konkretnej, rozpatrywanej indywidualnie sytuacji życiowej (społecznej, zdrowotnej, wiekowej)” (Komentarz do art.60 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Henryk Dolecki (red.), Tomasz Sokołowski (red.), Marek Andrzejewski, Anita Lutkiewicz-Rucińska, Adam Olejniczak, Anna Sylwestrzak, Andrzej Zielonacki, Lex 2010). W identycznym tonie wypowiada się judykatura. Sąd Najwyższy, w licznych orzeczeniach wskazał, że małżonek znajduje się w niedostatku wtedy, gdy własnymi siłami nie jest w stanie zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb w całości lub w części (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 1998r., II CKN 88/98; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2000r., I CKN 872/00; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2000r., IV CKN 662/00).

Jak wynika z treści art. 60 § 1 k.r.o., wysokość obowiązku alimentacyjnego, o ile zostanie stwierdzony stan niedostatku, zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz możliwości zarobkowych i majątkowych zobowiązanego. Przez usprawiedliwione potrzeby uprawnionego (w ramach obowiązku alimentacyjnego ustalonego na podstawie art. 60 § 1 k.r.o., należy rozumieć takie potrzeby, których zaspokojenie zapewni uprawnionemu normalne warunki bytowania, odpowiednie do jego stanu zdrowia i wieku (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2000r., I CKN 872/00). Natomiast zakres pojęcia „możliwości zarobkowych i majątkowych zobowiązanego” (pозwanego) wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z 16 grudnia 1987r. (III CZP 91/86). Wskazał w nim, że przez ustawowe określenie „możliwości zarobkowe i majątkowe” rozumieć należy nie tylko zarobki i dochody rzeczywiście uzyskiwane ze swojego majątku, lecz te zarobki i te dochody, które osoba zobowiązana może i powinna uzyskiwać przy dołożeniu należytej staranności i przestrzeganiu zasad prawidłowej gospodarki oraz stosownie do swoich sił umysłowych i fizycznych. Możliwości zarobkowe zobowiązanego nie mogą być zawsze utożsamiane z faktycznie osiąganymi zarobkami. Zakres obowiązku alimentacyjnego może i powinien być większy od wynikającego z faktycznych zarobków i dochodów zobowiązanego, jeśli przy pełnym i właściwym wykorzystaniu jego sił i umiejętności zarobki i dochody byłyby większe, a istniejące warunki społeczno-gospodarcze i ważne przyczyny takiemu wykorzystaniu nie stoją na przeszkodzie (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1959r., III CR 212/59). Nie można jednak pominąć, iż możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego wyznaczają górny pułap świadczeń alimentacyjnych, nawet gdyby nie zaspokajały one w pełni usprawiedliwionych potrzeb wierzyciela (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 1972 r., III CRN 470/71; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 1972 r., III CRN 470/71). Podkreślić należy, na co zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 10 lutego 2004r. (I ACa 1422/03), że niedostatek, stanowiący podstawę zasądzenia alimentów na rzecz rozwiedzionego małżonka, ma charakter względny, stąd małżonek domagający się alimentów winien w pełni wykorzystać wszystkie możliwości w celu uzyskania dochodów niezbędnych do zaspokojenia usprawiedliwionych własnych potrzeb.

Przenosząc powyższe do ustalonego stanu faktycznego, należało uznać, że ustalony obowiązek alimentacyjny pozwanego nie odpowiada usprawiedliwionym potrzebom powódki. Kwota 1050zł jaką miałyby dysponować powódka na swoje miesięczne utrzymanie w ocenie Sądu Odwoławczego jest zdecydowanie za niska do zaspokojenia jej usprawiedliwionych potrzeb. Powódka uzyskuje świadczenia emerytalne w wysokości 603,67 zł. W tym zakresie wykorzystuje swoje możliwości zarobkowe dla zaspokojenia jedynie części swoich potrzeb i bezspornym jest, iż jej usprawiedliwione potrzeby znacznie przewyższają te dochody. Dochód powódki z emerytury w połączeniu z alimentami w kwocie 450 zł miesięcznie również nie pozwoli powódce na zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb życiowych, co zostało przez nią wykazane. Nie ulega wątpliwości, że ze względu na wiek, stan zdrowia i posiadane kwalifikacje powódka nie jest w stanie zwiększyć swoich dochodów poprzez świadczenie pracy. Miesięczne koszty utrzymania powódki (przy uwzględnieniu wydatków na zakup leków, żywności, środków czystości, opłaty za telefon komórkowy, odzieży, bielizny, obuwia, opłaty z tytułu dostawy energii elektrycznej, butli gazowej, usługi fryzjera, transport publiczny) wyliczono na kwotę 1032 zł bez uwzględnienia konieczności zakupu opału (w 2013r. powódka otrzymała od wnuczki 3 tony węgla) oraz opłat za dostawy wody i kosztów zakupu koniecznej odzieży i środków czystości. Ze spisu kosztów przedstawionego przez powódkę w apelacji wynika, że miesięczne i uzasadnione koszty utrzymania powódki wynoszą 1.323,75 zł. Nie można również pominąć stanu zdrowia

powódki, który jak zostało wykazane uległ i ulega dalszemu pogorszeniu, co powoduje konieczność przeznaczenia przez nią coraz większych kwot pieniężnych na leczenie. Wskazane wyżej okoliczności czynią zasadnym zmianę wysokości obowiązku alimentacyjnego pozwanego wobec byłej żony z kwoty 450 zł miesięcznie do kwoty 750 zł miesięcznie. Kwota ta leży w granicach możliwości pozwanego z uwzględnieniem jego wieku, stanu zdrowia i kosztów miesięcznego utrzymania bowiem stanowi zaledwie 1/4 jego miesięcznego świadczenia emerytalnego (3117 zł). Poza tym pozwany ma prawo do pobierania 2,5 tony węgla rocznie a położenie jego mieszkania we wspólnym budynku jest zdecydowanie korzystniejsze w zakresie ogrzewania, niż mieszkanie powódki. Nadto pozwanego nie obciążają obowiązki alimentacyjne na rzecz innych osób. Po potrąceniu alimentów na rzecz powódki pozwany będzie miał do dyspozycji kwotę 2367 zł , zatem jego miesięczne dochody (nie licząc deputatu węglowego) będą przewyższać miesięczne dochody powódki o 1000zł.

Wskazane powyżej okoliczności stanowiły podstawę do zmiany zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., w zakresie wskazanym w punkcie I ppkt a – c sentencji wyroku Sądu Okręgowego. Konsekwencją uwzględnienia apelacji w całości stała się konieczność zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Rozstrzygnięcie to należało oprzeć na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. przy uwzględnieniu § 2 ust. 1 w związku z § 6 pkt 4, § 7 ust. 4 i § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013r. poz. 461).

W oparciu o art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2010r. Nr 90, poz. 594 z późniejszymi zmianami) w związku z art. 100 k.p.c. nakazano pobrać od pozwanego kwotę 450 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych ustalonych w oparciu o art. 13 tej ustawy. O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono w oparciu o art. art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz przy uwzględnieniu § 2 ust. 1 w związku z § 6 pkt 4, § 7 ust. 4 i § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

SSR (del.) Anna Hajda SSO Leszek Dąbek SSO Danuta Morys – Woźniak